

تدریس اثر بخش

دکتر شایسته صالحی*

چکیده:

این مقاله به منظور تعیین برخی ویژگیهای تدریس مؤثر در نظام آموزش عالی بویژه دانشگاههای علوم پزشکی در رشته تحصیلی پرستاری تدوین شده است. در طی تدوین مقاله، ابتدا ویژگیهای تدریس مؤثر بطور اعم و سپس در رشته پرستاری بطور اخص مورد توجه قرار گرفته است در نهایت با تأکید بر تجدید نظر در ارتباط بین معلم و دانشجو در حیطه آموزش نظری و عملی، برخی از ویژگیهای تدریس مؤثر معلمان پرستاری بویژه از دیدگاه دانشجو، از جمله: سبک بین فردی معلم، استراتژی های تدریس، سبک ارتباطی، بکارگیری تجارب تدریس، ارزشیابی و استفاده از بازخورد تعیین شده است. بعلاوه بر ایجاد طرز فکر تازه در معلمان پرستاری در زمینه اعتقاد به فعال نمودن هر چه بیشتر دانشجویان در طی آموزش های نظری و عملی تأکید گردیده است.

واژه های کلیدی: تدریس اثر بخش، آموزش عالی، آموزش پرستاری و آموزش بالینی

مقدمه:

در نظام آموزشی دانشگاههای علوم پزشکی به لحاظ ماهیت رشته های موجود در این دانشگاهها، امر تدریس از اهمیت خاصی برخوردار می باشد. لذا در این مقاله سعی خواهد شد تدریس مؤثر ابعاد و ویژگی های آن و لزوم تغییر در روند معمول تدریس در آموزش پرستاری، مورد بررسی قرار گیرد.

رسالتها و وظائف آموزش عالی:

آموزش عالی از جمله نهاد های جامعه است که دارای رسالت های ویژه ای می باشد از جمله:
- ارتباط با آرمانهای جامعه و نظام ارزشی آن
- تولید و غنا بخشی به دانش و فرهنگ کشور
- تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز جامعه

- تسریع و تسهیل فرآیند توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور
- برقراری و گسترش ارتباط متقابل بین دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و سایر بخشهای فرهنگی و علمی و صنعتی، اقتصادی و خدماتی کشور
- ایجاد و تسهیل برقراری روابط علمی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی در سطح منطقه و جهان (۴).

در جهت تحقق این رسالت ها، وظایف و عملکردهای خاص بر عهده نظام آموزش عالی قرار می گیرد. از جمله مهمترین این وظایف می توان از: تدریس و آموزش، تحقیق، ارائه

* عضو هیأت علمی (استادیار) دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، دانشکده پرستاری و مامایی (گروه بهداشت) تلفن: ۷۹۲۲۹۱۷-۰۳۱۱ (مؤلف مسئول)

تعریف تدریس :

تدریس ، اقدامات هدف دار متعاملی است که توسط معلم؛ طراحی ، اجرا و ارزشیابی می شود (۳). در واقعی تدریس مجموعه مهارتهایی را شامل می شود که قبل ، ضمن و پس از اجرای فرآیند تدریس صورت می گیرد و امکان آموزش دانشجو را فراهم می نماید. به دانشجو کمک می نماید تا بر اساس شرایط فراهم شده ، سبک یادگیری خود و اهداف مورد ، نظر به یادگیری نائل گردد (۱۱).

تعریف یادگیری :

یادگیری در واقع عبارتست از انجام عملکردهای ویژه و مورد نظر بر اساس کسب دانش و مهارتهای عقلی و سازمان یافتن ارزش های خاص در یادگیرنده ، به صورتی که بتواند از طریق یادگیری ، چگونه یادگرفتن و توانا شدن در تصمیم گیری و حل مسأله ، در موقعیت های طبیعی زندگی فردی ، اجتماعی و حرفه ای نسبت به حل مسائل بطور مناسب و مقتضی اقدام نماید. در این زمینه می توان گفت :برای یادگیری بعنوان محصول تدریس و آموزش دانشگاههای علوم پزشکی ، لازم است دانشجویان را از طریق فعالیتهای متفکرانه ، تقویت قدرت استدلال و تفکر منطقی و توانایی حل مسأله ، بصورت خود راهبر و خودجوش جهت انجام مسؤولیت های حرفه ای و اقدامات فردی و گروهی در آینده آماده نماید. بواسطه انجام همین وظیفه ویژه ای که دانشگاهها بر عهده دارند، دانشجویان خواهند توانست در

خدمات ، توسعه دانش و معرفت ، رشد حرفه ای و گسترش فرهنگ کتاب و انتشارات نام برد (۶).

در مجموع انجام این وظایف می تواند آموزش عالی را در تکامل و تعالی و توسعه بخشیدن به جامعه یاری دهد.

نقش دانشگاهها در تحقق وظایف آموزش عالی :

دانشگاهها بعنوان عامل اجرایی آموزش عالی ، نقش مؤثری در توسعه منابع انسانی دارند و بدون شک بستر اصلی تدارک و تأمین نیروی انسانی برای پیشرفت، جوابگویی به نیازها و ارتقاء تکنولوژی می باشند و این نقش غیر قابل انکار است . در این راستا وظایف دانشگاههای علوم پزشکی که رسالت عظیم ایجاد ، نگهداری و حفظ نظام بهداشتی جامعه را بر عهده دارند. از حساسیت و اهمیت ویژه ای برخوردار است.

دانشگاههای علوم پزشکی مؤسساتی آموزشی ، پژوهشی و خدماتی برای تربیت نیروی انسانی در رده های مختلف و انجام آموزش ، پژوهش و ارائه خدمات بهداشتی درمانی می باشند(۲).

در بین کلیه وظایفی که آموزش عالی ، دانشگاهها و دانشگاههای علوم پزشکی بر عهده دارند. می توان آموزش یا تدریس را یکی از وظایف اساسی دانست که با سایر وظایف رابطه ای تعاملی دارد و در واقع می تواند به عنوان زیربنای سایر وظایف دانشگاهها بحساب آید.

بخشی از توانایی های مورد نیاز را در دانشجو ایجاد نماید، اما بهرحال در هر دو حیطه ، تدریس صورت می گیرد. در اغلب موارد وقتی سخن از تدریس به میان می آید، بیشتر فعالیت هایی که در کلاس درس صورت می گیرد، مورد توجه است در حالیکه فعالیتهای معلمین در حیطه بالینی نیز از اهمیت زیادی برخوردار می باشد.

با توجه به اهمیت تدریس و نقش زیربنایی آن در دستیابی به اهداف آموزشی در حیطه های نظری و عملی ، تأکید بر تدریس مؤثر به صورتی که بتواند دستیابی به اهداف با اهمیت دانشگاههای علوم پزشکی را فراهم نماید. امری مسلم و بدیهی است .در نظام آموزشی پرستاری، همانند سایر رشته های تحصیلی در دانشگاههای علوم پزشکی ، تغییرات عمده ای در حال وقوع است. محور این تغییرات تأکید ویژه ای است که بر رابطه معلم و دانشجو وجود دارد و تلاش بر این است که تدریس اثر بخش از تدریس غیر مؤثر مجزا گردد.

برخی صاحب نظران معتقدند: تدریس خوب توسط معلمی صورت می گیرد که دارای ویژگیهای زیر باشد:

- ۱- رابطه خوب با دانشجو
- ۲- توجه به احساسات دانشجو
- ۳- اداره مناسب کلاس
- ۴- فراهم نمودن محیط مطلوب یادگیری
- ۵- شناسایی تفاوتهای فردی و توجه به آن
- ۶- لذت بردن از کار با دانشجو

آینده ، جامعه ای متحول و خلاق ایجاد نمایند به صورتی که در برخورد با تحولات عظیم و پدیده های پیچیده جهانی از لحاظ معرفت و دانش عمل و تکنولوژی ، استوار و پابرجا بماند.

ویژگیهای تدریس مؤثر :

اگر این باور صحیح باشد که وظیفه تدریس در آموزش عالی از جمله وظایف خطیر و با اهمیت است، توجه به این وظیفه و چگونگی اجرای آن، عوامل مؤثر بر آن و نیز حیطه هایی که این وظیفه در آنها صورت می گیرد، از اهمیت ویژه ای برخوردار خواهد بود. بعلاوه ، با توجه به اهمیت حیاتی تعلیم و تربیت دانشجویان رشته های مختلف در نظام آموزش علوم پزشکی و ویژگی های رشته های مذکور از لحاظ آموزش های نظری و عملی ، توجه به امر آموزش و تدریس ، روشهای اجرایی و نیز عوامل مؤثر در بهبود و افزایش اثر بخشی آن بیش از پیش جلوه گر می شود.

در آموزش رشته های مختلف در دانشگاههای علوم پزشکی ، امروزه شیوه های متفاوتی از آنچه در قبل بود. بکار گرفته می شود . با استفاده از این شیوه های نو ، سعی بر این است که دانشجو از طریق روبرو شدن با مسائلی از قبیل آنچه در آینده با آن روبرو خواهد شد؛ به فعالیت فکری ، تشریک مساعی و تصمیم گیری در زمینه حل مسأله ، برانگیخته شود(۲). در این زمینه بایستی به این نکته توجه نمود که گرچه حیطه های آموزشی به دو بخش نظری و عملی تقسیم شده است و هر یک سعی بر این دارد که

- ۷- برانگیختن دانشجو به فعالیتهای یادگیری
 - ۸- خلاقیت و نوآوری
 - ۹- توجه به آموزش مهارتهای مورد نظر به دانشجو
 - ۱۰- هدایت دانشجو به ایجاد تصویر مثبت از خود
 - ۱۱- شرکت فعالانه معلم در رشد حرفه ای خود
 - ۱۲- احاطه بر موضوع مورد تدریس
 - ۱۳- انعطاف پذیر بودن
 - ۱۴- عادلانه رفتار کردن
- ROSEN SHINE & FURST نه ویژگی را برای معلمانی که نتایج شاگردانشان بهتر از نتایج شاگردان معلمان دیگر است، ذکر کرده اند:
- ۱- بیان روشن
 - ۲- استفاده متنوع از مطالب و روشها
 - ۳- شور و شوق داشتن
 - ۴- رفتار آموزشی مطابق با وظیفه و کارآموزی
 - ۵- پرهیز از عیبجویی و انتقادات تند و خشن
 - ۶- سبک تدریس غیر مستقیم
 - ۷- تأکید بر محتوای آموزشی مورد نظر در طرح آزمون معیاری پیشرفت تحصیلی
 - ۸- استفاده از مطالب ساخت دهنده ای که به بررسی وقایع می پردازد که رخ داده یا قرار است رخ دهد.
 - ۹- طرح پرسش با توجه به سطوح چند گانه شناختی (۱).
- به نظر RUBIN چهار عامل عمده در یک تدریس خوب مطرح است :
- ۱- احساس معلم در مورد اهداف
 - ۲- ادراک معلم در مورد دانشجو
 - ۳- دانش معلم در زمینه موضوع
 - ۴- بکارگیری روش ها توسط معلم (۱۲)
- به نظر FLANDER سبک تدریس غیر مستقیم که متکی است بر طرح سئوالات ، پذیرش احساسات ، احترام به نظرات دانشجویان و پاداش و تشویق مناسب تمایل به یادگیری را در شاگردان افزایش می دهد گرچه در مواردی استفاده از سبک مستقیم تدریس یعنی سخنرانی، انتقاد ، توجیه قدرت و دستور دهی اجتناب ناپذیر است ولی کاربرد مطلوب از فنون تدریس غیرمستقیم بر رفتار تدریس مؤثر دلالت دارد (۱).
- الگوی تدریس مشخص (EXPLICIT TEACHING)
- حاصل تحقیقات متعددی است که در صدد یافتن رفتارهای آسانگر معلمان بوده است ، روزن شاین این الگو را در طی شش مرحله بصورت زیر مطرح می نماید
- ۱- بازنگری به مطالب گذشته
 - ۲- ارائه مطالب
 - ۳- بکار بستن مطالب فراگرفته تحت نظارت معلم
 - ۴- اصلاح و بازخورد
 - ۵- انجام کار بطور مستقل
 - ۶- بازنگری دوره ای (۱).
- الگوی نظریه آموزشی HUNTER در عمل یا INSTRUCTIONAL THEORY IN TO PRACTICE

۵- اخذ تصمیمات و طرحهای درست
۶- اجرای تغییر مطلوب در طرح و برنامه درسی
(۱).

تدریس مؤثر در آموزش پرستاری :

این ویژگی ها و الگوهای مربوط به تدریس مؤثر ، در چند دهه اخیر ، تحت عنوان کلی مدل‌های بازده رفتاری مورد توجه فراوان بوده است. برای مثال می توان از مدل آموزش غالب Douminated Education ، برنامه ریزی درسی Curriculum Development استراتژیهای آموزشی Instructional Stegrategies و ارزشیابی معلم و دانشجو و Student & Teacher Evaluation نام برد (۹).

اما اخیراً ، همان گونه که قبلاً ذکر گردید، تمایل به ایجاد تغییر و تحول در آموزش در دانشگاههای علوم پزشکی به چشم می خورد که می تواند ناشی از نیاز به تغییر در این زمینه باشد. تعلیم و تربیت زنانه Feminist Pedagogy نظریه اجتماعی - انتقادی Critical Social Theory و روشهای پدیده شناسی Phenomenology Approaches و در نهایت مدل‌های انسانی - آموزشی Humanistic - Educatives Models از جمله نظریه ها و مدل‌هایی است که در آموزش رشته پرستاری در دانشگاههای علوم پزشکی و بهداشتی مورد توجه قرار گرفته است. این مدلها گرچه اختلافهایی دارند، اما اغلب در تأکید بر اهمیت رابطه معلم و شاگرد اشتراک نظر دارند(۹).

نیز نتایج شبیه به الگوی فوق در زمینه تدریس مؤثر داشته است. به نظر هانتر:

- ۱- ایجاد آمادگی یا زمینه
 - ۲- بیان هدفهای مشخص
 - ۳- دادن اطلاعات
 - ۴- الگو سازی
 - ۵- سنجش درک
 - ۶- کار مستقل و تحت نظارت و راهنمایی
 - ۷- نتیجه گیری و بازنگری می تواند الگوی تدریسی باشد که یادگیری شاگردان را تسهیل نماید.
- روشهای مباحثه ، طرح پرسش و نیز حل مسأله از شیوه های تدریسی است که در آموزش مهارتهای تفکر (سطوح تحلیل ، ترکیب ارزشیابی طبقه بندی اهداف در حیطه شناختی) بویژه برای فراگیران بزرگسال از معتبرترین روشهای تدریس به حساب می آید (۱).
- اچسون و گال نیز معتقدند: معلم مؤثر کسی است که هر یک از وظایف تدریس را در سطحی رضایت بخش انجام دهد.
- این وظایف عبارتند از: ۱- فراهم ساختن آموزش برای دانش و مهارتهای تحصیلی
- ۲- فراهم ساختن جو آموزشی برای ایجاد نگرش مثبت نسبت به محیط آموزشی و نسبت به خود در فراگیران
 - ۳- تطبیق دادن آموزش با تفاوت‌های فردی ، فرهنگی و خانوادگی
 - ۴- فعال کردن فراگیران در جریان تدریس - یادگیری

هدفهای مورد نظر در بر داشته باشد. در واقع این ابزار بایستی بتواند:

۱- مفهوم پویایی در تعامل معلم و دانشجو را مطرح نماید.

۲- روایی و اعتبار اثبات شده رضایت بخشی داشته باشد.

۳- برای استفاده در مقاطع مختلف روا باشد.

۴- مؤلفه های مطرح شده در آن برای ارزشیابی ادراک دانشجویان از تدریس مؤثر مناسب باشد.

به منظور تعیین ابزار معتبر و قابل اعتماد برای ارزشیابی تدریس اثر بخش، از سوی دانشکده

پرستاری دانشگاه علوم بهداشتی (Oregon) تحقیق وسیعی صورت گرفته است. پژوهشگران

در مروری بر ادبیات موجود در این زمینه، به ابزارهای متعددی برای ارزشیابی اثر بخش معلم

دسترسی یافته اند و ویژگی های رفتاری معلمین با تدریس اثر بخش از نظر دانشجویان و استفاده

از رتبه بندی شاگردان در تشخیص تدریس اثر بخش را مطرح نموده اند برای مثال ارزشیابی

دانشجویان از کیفیت آموزشی Educational Quality Student Evolution بعنوان یک ابزار

توسط Marsh Hocesvar جهت تعیین کیفیت آموزشی از دیدگاه دانشجویان مورد

استفاده قرار گرفته و عوامل زیر به عنوان مؤلفه های تدریس اثر بخش تعیین گردیده است.

- ارزش یادگیری

- شور و شوق یاد دهنده

- سازمان و روش محتوا، تعامل گروه

- همدلی فردی (روابط فردی)

در نظریه تعلیم و تربیت زنانه رابطه قدرتی سنتی بین معلم و دانشجو مورد بحث قرار گرفته و به صورت تشریک مساعی و مسئولیت دو جانبه برای یادگیری تغییر یافته است (۱۴).

در نظریه پدیده شناسی (۷). بر نیاز به تغییر در رابطه معلم و دانشجو تأکید می شود تا از طریق مکالمات معنی دار، امکان یادگیری از یکدیگر را فراهم نمایند.

در الگوی انسانی آموزشی (۵)، برنامه درسی بصورت تعامل بین معلم و شاگرد و بین شاگردان با همدیگر تعریف شده است و اعتقاد بر این است که بدین ترتیب یادگیری رخ می دهد.

در بیشتر این دیدگاهها محور یادگیری چگونگی پیوند و رابطه معلم و شاگرد است. در واقع در این نظرات اثر بخشی معلم چیزی بیش از کاربرد شیوه و تکنولوژی مناسب در تدریس است. بنابراین شاید بتوان گفت تدریس مؤثر عبارتست از « توانایی تشویق تعامل معنی دار در طی ایجاد فرآیند یادگیری » یا به عبارت دیگر، اگر تدریس مؤثر در رابطه با رشته هایی نظیر پرستاری مورد نظر باشد. می توان آنرا بعنوان توانایی معلم در کمک به دانشجو برای کسب بالاترین سطح تفکر و شایستگی بالینی تعریف نمود.

اما برای ارزشیابی تدریس مؤثر نیز، نیاز به ابزاری است که اعتبار و اعتماد علمی داشته و قابلیت کاربرد و کارآیی لازم را در جهت

- ۴- روابط میان فردی
- ۵- ارزشیابی (۱۰)
- Sherman و دیگران، ۵ ویژگی را در تدریس دانشگاه اثر بخش می دانند:
- ۱- شور و شوق
- ۲- وضوح و روشنی
- ۳- آمادگی
- ۴- سازمان
- ۵- علاقه و معلومات
- به نظر شرمن تجربه معلم نیز می تواند بسیار مهم و سازنده باشد (۱۳).
- در گزارشات متعددی ، استفاده از بازخورد و بکارگیری هر دو نقش معلمی و پرستاری ، به عنوان عوامل مورد نیاز تدریس مؤثر بالینی مطرح گردیده است. اما آنچه در اکثر موارد مورد تأیید محققان و صاحب نظران می باشد، این است که برای داشتن تدریس اثر بخش ، در هر دو حیطه کلاس و بالین؛ اطلاعات، دانش راجع به موضوع ، سبک ارتباط بین شخصی و انعطاف پذیری در استفاده متنوع از روشهای تدریس مورد نیاز است.
- محققان دانشکده پرستاری دانشگاه علوم بهداشتی اورگان در تدریس اثر بخش چهار حیطه را به قرار زیر مشخص نموده اند :
- ۱- سبک شخصی / ارتباطی معلم
- ۲- روشهای تدریس
- ۳- دانش و تخصص
- ۴- عملکرد حرفه ای
- ۱- محدودده پوشش مطالب
- ۲- امتحان و نمره دهی
- ۳- تکالیف و تکالیف خواندنی
- ۴- دشواری کار
- این ابزار بیشتر به آموزش کلاسی تمرکز دارد و بر رابطه تعاملی معلم و دانشجو تأکید نمی ورزد (۹).
- مثال دیگر در این مورد ، مطالعه Flagler و دیگران است که نظر دانشجویان پرستاری را در مورد رفتارهای مریبان بالینی در مورد کمک به ایجاد یا از بین بردن اعتماد به نفس دانشجویان مورد بررسی قرار داده اند. این رفتارهای ۱۶ گانه در ۵ زمینه کلی توسط محققان طبقه بندی شده است:
- ۱- مربی بعنوان منبع آموزش
- ۲- ارزشیابی کننده
- ۳- مشوق
- ۴- ارتقاء دهنده مراقبت از بیمار
- ۵- حمایت کننده (۸).
- همچنین نرینگ Nuhring نتایج بررسی بدترین مریبان بالینی که بر روی ۱۵۵ دانشجوی دوره لیسانس با یک فهرست ۴۸ موردی انجام شده ، بصورت یک طبقه بندی ۵ گانه در مورد اثر بخشی مریبان بالینی مطرح نموده است. این طبقه بندی عبارتست از :
- ۱- قدرت تدریس
- ۲- شایستگی های حرفه ای پرستاری
- ۳- ویژگی شخصیتی

سبک شخصی ارتباطی شامل: طرز تفکر معلم در مورد رابطه با دانشجو، مواظبت از دانشجو، احترام به دانشجو، لذت بردن از کار با دانشجو، ارتباط باز و صمیمی با دانشجو می باشد.

روشهای تدریس: به عنوان راههای اساسی هستند که از آن طریق اعضای هیأت علمی دانشکده ها با شاگردان کمک می کنند تا عملکرد پرستاری را یاد بگیرند و شامل: ارتباط روشن با دانشجو، تشویق تفکر مستقل، تدارک بازخورد به موقع و مفید، استفاده مؤثر از استراتژی های تدریس، ارزشیابی منصفانه و در دسترس بودن برای شاگرد می باشد.

دانش و تخصص شامل: دانش معلم راجع به موضوع (تحقیقات جاری، نظریه های تازه تر، حقایق باثبات و اصول مربوطه و مرتبط بودن با حیطه بالینی) و تخصص در عملکرد بالینی است. یک طبقه بندی توسط دانشجویان نشان می دهد که ظاهراً اعضای علمی - آموزشی که در جریان تحقیقات جاری هستند، اعتماد بیشتری به دانش خود داشته و در بالین نیز راحت تر هستند.

عملکرد حرفه ای: مربوط به جنبه هایی از تدریس است که اختصاص به رشته یا زمینه ای خاص دارد و شامل توانایی های عملکرد بالینی و مدل سازی ویژه می باشد.

پژوهشگران دانشگاه اورگان با اعتقاد بر این که دانشجو بر اساس نیاز خود قادر است معلم را از لحاظ این که راجع به موضوع دانش کافی دارد

یا نه - مورد ارزشیابی قرار دهد تأکید می نمایند که در ارزشیابی تدریس مؤثر، بایستی سطح دانشجویان (مقطع تحصیلی) نوع واحد (نظری یا عملی)، موضوع درسی، و مهارت معلم در نظر گرفته شود و به کیفیت تدریس معلم و نتایج یادگیری و درک دانشجو از این تأثیر نیز بایستی توجه کرد (۱۰). لذا بر اساس مدل انسانی - آموزشی می توان تدریس اثر بخش را بر اساس موازین زیر که طی تحقیق وسیعی توسط این پژوهشگران مورد آزمون قرار گرفته، ارزشیابی نمود:

۱- سبک های بین فردی آموزش دهنده در انتقال دانش و تخصص

۲- استراتژی های تسهیل کننده یادگیری

۳- سبک ارتباطی

۴- بکارگیری تجارب در تدریس

۵- استفاده از بازخورد (۹)

آنچه در حال حاضر بهتر است به آن توجه نمود این است که بایستی موانع آموزشی بین معلم و دانشجو از میان برداشته شود.

Freire، ضمن انتقاد از روابط سنتی قدرت مدار در آموزش به مفهوم ذخیره سازی در

آموزش و پرورش Banking concept in Education

اشاره می کند که در آن معلم همه چیزدان، دانش خود را به دانشجویان منفعل دریافت کننده، منتقل می نماید. وی معتقد است در رابطه معلم - دانشجو بایستی تغییری ایجاد شود و آموزش بر اساس طرح و حل مسأله فراهم گردد.

از این طریق است که می توان به معلمین کمک نمود تا با توجه بیشتر به این موازین، فعالیت‌های علمی- آموزشی خود را مؤثرتر ارائه نمایند. در حال حاضر یکی از مهمترین ملاکهای تدریس اثر بخش یعنی رابطه متقابل معلم و دانشجو مورد تأکید اغلب پژوهشگران در زمینه آموزش پرستاری می باشد. لذا پس از ایجاد و تقویت این طرز فکر تازه در معلمین پرستاری، می توان با موازینی که تدریس اثر بخش را ارزشیابی می کند، برای کمک به رشد حرفه ای ایشان اقدام نمود.

بنظر وی از طریق گفتگو ، رابطه معلم با دانشجویان معنای عرفی خود را از دست می دهد و مفهوم تازه ای پیدا می کند که عبارتست از : ارتباط دو جانبه معلم - دانشجو و دانشجو - معلم ، یعنی معلم در همان حال که آموزش می دهد آموزش می بیند و در این جریان رشد دو جانبه معلم و شاگرد فراهم می گردد (۹).
با توجه به وظایف و رسالت‌های آموزش عالی و دانشگاهها ، تعاریف تدریس و یادگیری و ویژگیهای تدریس مؤثر ، چنین به نظر می رسد که تعیین موازین مربوط به تدریس اثر بخش کلاسی و بالینی ، یکی از موارد مهم در آموزش پرستاری است.

منابع :

- ۱- اچسون کیت ، گال مردیت داین . نظارت و راهنمایی تعلیماتی : ترجمه بهرنگی محمدرضا ، کمال تربیت ، تهران ، ۴۹-۴۱ ، ۱۳۸۰.
- ۲- سلمانزاده حسین ، فرتوک زاده محمدرضا . واکنش دانشگاهها و پاسخ تعلیم و تربیت پزشکی به تغییرات مداوم در سطح جهانی و کشوری در حل معضلات اجتماعی در آینده . مجموعه مقالات سمینار کشور تعلیم و تربیت در گروه پزشکی . تهران ۱۳۷۳ ، ۱۰۱ ، ۱۳۷۳.
- ۳- سیف علی اکبر . روانشناسی پرورشی . انتشارات رشد . ۱۳۸۰ ، ۵۰.
- ۴- طیبی سید جمال الدین . نقش دانشگاه و پژوهش در توسعه ملی . فصلنامه پژوهشی برنامه ریزی در آموزش عالی ، شماره ۷ و ۸ ، ۲۳ - ۲۲ ، ۱۳۷۳.
- 5- Bevis E.A . New Directions for a New Age. NewYork National League for Nursing 1984.
- 6- Borrero cabal; Alfonso. The university as an institution today , IDRC Unescopub, P:29, 1993.
- 7- Dekelmann N. Curriculum Revolution. NewYork National League for Nursing 1988.
- 8- Flagler S. Clinical Teaching is more than Evaluation alone. Journal of N. Education. 27 , 342-348 , 1988.
- 9- Krischling J.M.& Others. Evaluating Teaching Effectiveness. Journal of Nursing Education , 34(9) : 401-410, 1995.
- 10- Nehring V. Nursing Clinical teacher effectiveness inveiliry. Application Study of the charact eristics of best worst clinical teachers a perceived by Nursing faculty and students journal of Advanced Nursing. 15 . 934-940, 1990.

- 11- Quinn M.F., "The principles and practice of Nurse Education" Chapman & Hall, London , 113, 2000.
- 12- Sergiovani Th; Starratt R Supervision Human Perspectives MC Grawhill Comp. New York : USA , 329 , 1993..
- 13- Sherman and others . The quest of excelience in University teaching. Journal of higher education 48 (1) , 66-84, 1987.
- 14-Wheeler C.E ; Chinn P.L. 1 Peace and power Ahandbook of feminist process. New York National League for Nursing 1989.